

Т. М. Рудакова

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

ФОНЕТИКА. ГРАФІКА.
МОРФОЛОГІЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
для студентів-іноземців

Частина 1

Київ – 2019

УДК 811.161.2'38(075.8)

Р 83

Рекомендовала до друку вчена рада
Білоцерківського національного аграрного університету.
Протокол № 8 від 23 квітня 2019 р.

Рецензенти:

Городенська К. Г., д. філол. н., професор, завідувач відділу граматики та наукової термінології Інституту української мови НАН України;

Бодик О. П., к. філол. н., доцент, в. о. ректора Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Графіка. Морфологія / Т. М. Рудакова : навч. посіб. для студентів-іноземців. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. – Ч. 1. – 200 с.

ISBN 978-966-489-458-3

Пропонований посібник є першою з трьох частин навчального видання «Основи теоретичної та практичної граматики», а також першим базовим посібником із серії видань у курсі української літературної мови для студентів-іноземців.

У ньому подано 15 уроків, 3 з яких є ввідними до курсу і містять вправи з фонетики, графіки та орфоєпії української мови, за допомогою яких студенти-іноземці в легкій формі і швидко навчаться писати, читати, говорити українською мовою та сприймати її на слух.

12 уроків із морфології української мови охоплюють лексику-граматичний матеріал, необхідний на початковому етапі вивчення мови (особові займенники, кількісні й порядкові числівники, особливості дієвідмінювання дієслів у теперішньому, майбутньому та минулому часі). Детально розроблені вправи на читання, письмо, говоріння підкріплені аудіозаписами вокабуляру до кожного заняття, що допоможе студентам активізувати вдома знання, набуті на заняттях. До кожного уроку складено контрольні тести в паперовому варіанті, а також навчальні тести в комп'ютерній програмі “My Test Student”.

Посібник розроблено відповідно до проекту Державного стандарту з української мови як іноземної. Він допоможе підготувати іноземних громадян від початкового (А 1), базового (А 2) до рубіжного (В 1) рівнів володіння українською мовою як іноземною, щоб вони змогли розпочати навчання в університетах України.

УДК 811.161.2'38(075.8)

ISBN 978-966-489-458-3

© Рудакова Т. М., 2019

ЗМІСТ

Передмова	5
Базові відомості з фонетики та графіки української літературної мови	7
Урок 1 Абетка / Alphabet. Члени родини / Family Members. Літери Аа, Мм, Оо, Тт, Бб, Дд, Іі, Рр, Сс, Ее, Яя, Кк, Бь.....	8
Урок 2 Частини тіла / Parts of Body. Літери Нн, Гг, Уу, Зз, Лл, Вв, Хх, Щщ, Чч	21
Урок 3 Частини тіла / Parts of Body. Літери Жж, Ии, Пп, Цц, Фф, Гг, Йй, Юю, Єе, Її	34
Базові відомості з морфології української літературної мови	45
Урок 4 Дні тижня / Days of Week. Назви місяців / Months. Частини мови / Parts of speech	46
Тестові завдання	57
Урок 5 Особові займенники / Personal Pronouns	63
Тестові завдання	71
Урок 6 Місцеперебування / Location. Чергування у / в / Alternation of у / в	78
Тестові завдання	88
Урок 7 Прислівники та Сполучники / Adverbs and Conjunctions	97
Тестові завдання	103
Урок 8 Кількісні числівники / Cardinal Numerals. Сполучники / Conjunctions	107
Тестові завдання	113

Урок 9	Сполучуваність числівників з іменниками / Coordination of Noun and Numeral	116
	Тестові завдання	122
Урок 10	Теперішній час дієслів (з основою на голосний) / The Present Tense of the Verbs (the vowel stem 1). I дієвідміна / The First Conjugation	125
	Тестові завдання	139
Урок 11	Теперішній час дієслів (з основою на голосний) / The Present Tense of the Verbs (the vowel stem 2). I дієвідміна / The First Conjugation	144
Урок 12	Теперішній час дієслів (з основою на приголосний) / The Present tense of the verbs (the consonant stem). I дієвідміна / The First Conjugation	152
Урок 13	Теперішній час дієслів / The Present Tense of the Verbs. II дієвідміна / The Second Conjugation	162
Урок 14	Майбутній час дієслів / The Future Tense of the Verbs ..	170
Урок 15	Минулий час дієслів / The Past Tense of the Verbs	175
	Завдання для самоконтролю	181
	Список рекомендованої літератури	186

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна „Основи теоретичної та практичної граматики української мови як іноземної” входить до циклу навчальних дисциплін у курсі викладання іноземної мови (української). Пропонований посібник розроблено відповідно до Державного стандарту з української мови як іноземної. Він допоможе підготувати студентів-іноземців від початкового (А 1), базового (А 2) до рубіжного (В 1) рівнів володіння українською мовою як іноземною, що дасть змогу їм розпочати навчання в університетах України.

Його мета – формування в студентів-іноземців систематизованих наукових знань про традиційні й нові підходи до класифікації різних лексичних і граматичних явищ сучасної української літературної мови, виховання культури мовлення слухачів.

Посібник складається з трьох частин. У першій подано вправи, що знайомлять іноземців із системою голосних і приголосних звуків української літературної мови, абеткою, правилами вимови і написання слів, чітко викладено інформацію про особові займенники (Держстандарт, с. 54 – 55), особові форми дієслова (дієвідмінювання дієслів у теперішньому, майбутньому і минулому часі) (Держстандарт, с. 58), числівники (кількісні та порядкові) (Держстандарт, с. 54), поєднання їх з іменниками.

Така структура посприяє тому, щоб студент легко оволодів системою знань про літери, звуки, правила читання та письма, зокрема на їхній основі запам’ятав назви частин тіла людини й основних членів родини. Завдання на визначення дня тижня, числа і місяця на початку кожного заняття допоможе ненав’язливо закріпити лексичний матеріал „Дні тижня”, „Назви місяців”, „Порядкові числівники”.

Наприкінці кожної теми подано лексичний мінімум уроку, що дасть змогу студентам швидко запам’ятати слова та словосполучення вдома. До всіх вправ на опрацювання нової лексики створено аудіозаписи, що вможливить підготуватися до заняття в системі БЧППЗ: *бачу, чую, повторюю, пам’ятаю, знаю*. Розроблено також тестові завдання в програмі “My test student”.

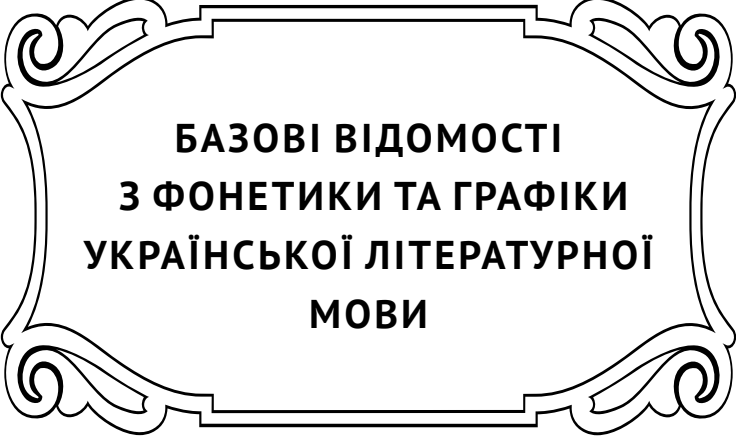
Експериментально встановлено, що студенти охочіше та швидше запам'ятовують лексичний і граматичний матеріал уроку саме за допомогою комп'ютерних навчальних програм. Посібник містить також багато усних та письмових вправ, що допоможуть спілкуватися в різних ситуаціях.

Навчальне видання укладено так, що основний граматичний матеріал студенти вчать на основі конструкції *займенник + дієслово*. Спираючись на власний досвід, стверджуємо, що людина, яка знає 80 дієслів та особові займенники, може вільно висловити свої думки й бажання, згоду і незгоду в різних ситуаціях.

У частині 2 на цю конструкцію буде нанизано інші частини мови (іменник, прикметник тощо). Це посприє закріпленню і введенню до активного словника іноземців основних займенниково-дієслівних конструкцій.

Цінність пропонованого навчального видання полягає в ефективному засвоєнні вивченого матеріалу, покроковому доведенні до автоматизму вживання лексичних і граматичних конструкцій.

Висловлюємо щирю подяку доктору філологічних наук, професорові К. Г. Городенській та кандидату філологічних наук, доцентові О. П. Бодіку за корисні поради, що посприяли якісному поліпшенню посібника.

**БАЗОВІ ВІДОМОСТІ
З ФОНЕТИКИ ТА ГРАФІКИ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ
МОВИ**

УРОК 1 / LESSON 1

Літери Аа, Мм, Оо, Тт, Бб, Дд, Іі, Рр, Сс, Ее, Яя, Кк, Її

Вправа 1 / Exercise 1

1. **Послухайте вимову звуку а, вимовіть його самі.**
Listen the pronunciation of sound a, pronounce it.
2. **Запишіть літеру Аа [а] за поданим зразком:**
Write the letter Aa, use the example:

Зразок / Example:

A, a. A, a. A, a. A, a. A, a. ...

Вправа 2 / Exercise 2

1. **Послухайте вимову звуку м, вимовіть його самі.**
Listen the pronunciation of sound m, pronounce it.
2. **Запишіть літеру Мм [em] за поданим зразком:**
Write the letter Mm, use the example:

Зразок / Example:

М, м. М, м. М, м. М, м. М, м. М, м. . . . .

Вправа 3 / Exercise 3

1. Послухайте подані звукосполучення та слова, а потім повторіть.

Listen these sound combinations and words, repeat them.

2. Прочитайте їх.

Read them.

ам – ам – ам – ам – ам

ма – ма – ма – ма – ма

мама – мама – мама

Вправа 4 / Exercise 4

Запишіть подане сполучення літер за зразком:

Write combination of letters, use the example:

Зразок / Example:

Ма, ма. Ма, ма. Ма, ...

Вправа 5 / Exercise 5

Запишіть слово *мама* за поданим зразком:

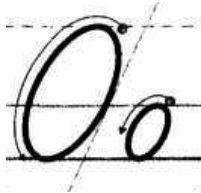
*Write the word **mother**, use the example:*

Зразок / Example:

Мама, мама. Мама, мама. Мама, ...

Вправа 6 / Exercise 6

1. **Послухайте вимову звука o, вимовіть його самі.**
Listen the pronunciation of sound o, pronounce it.
2. **Запишіть літеру Oo [o] за поданим зразком:**
Write the letter Oo, use the example:

Зразок / Example:

O, o. O, o. O, o. O, o. O, o. ... .

Вправа 7 / Exercise 7

1. **Послухайте вимову звука t, вимовіть його самі.**
Listen the pronunciation of sound t, pronounce it.
2. **Запишіть літеру Tt [te] за поданим зразком:**
Write the letter Tt, use the example:

Зразок / Example:

T, t. T, t. T, t. T, t. T, t. ... .

Вправа 8 / Exercise 8

- Запишіть сполучення літер за поданим зразком:**
Write combinations of letters, use the example:

Зразок / Example:

Ta, ta. Ta, ta. Ta ...

Вправа 9 / Exercise 9

Запишіть сполучення літер за поданим зразком:

Write combinations of letters, use the example:

Зразок / Example:

То, то. То, то. То, ...

Вправа 10 / Exercise 10

1. Послухайте подані звукосполучення та слова, а потім повторіть.

Listen these sound combinations and words, repeat them.

2. Прочитайте їх.

Read them.

от – от – от – от – от

та – та – та – та – та

то – то – то – то – то

та – то – та – то – та

тато – тато – тато

ом – ом – ом – ом – ом

ма – ам – ма – ам – ма

ма – мо – ма – мо – ма

мама – мама – мама

мамо – мамо – мамо

Вправа 11 / Exercise 11

Запишіть слово *тато* за поданим зразком:

Write the word father, use the example:

Зразок / Example:

Тато, тато. Тато, тато. Тато ...

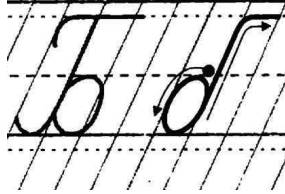
Вправа 12 / Exercise 12

1. Послухайте вимову звука б, вимовіть його.

Listen the pronunciation of sound b, pronounce it.

2. Запишіть літеру Бб [бе] за поданим зразком:

Write the letter Бб, use the example:

Зразок / Example:

Б, б. Б, б. Б, б. Б, б. Б, б. . . .

Вправа 13 / Exercise 13

Запишіть подане сполучення літер за зразком:

Write combination of letters, use the example:

Зразок / Example:

Ба, ба. Ба, ба. Ба, ...

Вправа 14 / Exercise 14

1. Послухайте подані звукосполучення та слова, а потім повторіть.

Listen these sound combinations and words, repeat them.

2. Прочитайте їх.

Read them.

аб – аб – аб – аб – аб

бо – бо – бо – бо – бо

ба – ба – ба – ба – ба

ба – бо – ба – бо – ба

баба – баба – баба

бабо – бабо – бабо

Вправа 15 / Exercise 15

Запишіть слово *баба* за поданим зразком:

Write the word grandmother, use the example:

Зразок / Example:

Баба, баба. Баба, баба. Баба, ...

Вправа 16 / Exercise 16

1. **Послухайте вимову звука д, вимовіть його самі.**
Listen the pronunciation of sound д, pronounce it.
2. **Запишіть літеру Дд [де] за поданим зразком:**
Write the letter Дд, use the example:

Зразок / Example:

Д, д. Д, д. Д, д. Д, д. Д, д. Д, д. ... .

Вправа 17 / Exercise 17

1. **Послухайте вимову звука і, вимовіть його самі.**
Listen the pronunciation of sound і, pronounce it.
2. **Запишіть літеру Іі [і] за поданим зразком:**
Write the letter Іі, use the example:

Зразок / Example:

І, і. І, і. І, і. І, і. І, і. І, і. ... .

Вправа 18 / Exercise 18

Запишіть слово *did* за поданим зразком:

Write the word grandfather, use the example:

Зразок / Example:

Дід, дід. Дід, дід. Дід, ...

Вправа 19 / Exercise 19

1. Послухайте вимову звука **p**, вимовіть його самі.

Listen the pronunciation of sound p, pronounce it.

2. Запишіть літеру **Pp** [ep] за поданим зразком:

Write the letter Pp, use the example:

Зразок / Example:

P, p. P, p. P, p. P, p. P, p. ... .

Вправа 20 / Exercise 20

1. Послухайте подані звукосполучення та слова, а потім повторіть.

Listen these sound combinations and words, repeat them.

2. Прочитайте їх.

Read them.

ді – ді – ді – ді – ді
да – да – да – да – да
до – до – до – до – до
ді – до – да – ді – до – да
дід – дід – дід
д – р – д – р – д – р

др – др – др – др – др
ра – ра – ра – ра – ра
ро – ро – ро – ро – ро
рі – рі – рі – рі – рі
бра – бро – брі – бра – бро – брі
брат – брат – брат

Вправа 21 / Exercise 21

Запишіть слово *брат* за поданим зразком:

Write the word brother, use the example:

Зразок / Example:

Брат, брат. Брат, брат. Брат, ...

Вправа 22 / Exercise 22

1. Послухайте вимову звука *с*, вимовіть його самі.

Listen the pronunciation of sound c, pronounce it.

2. Запишіть літеру *Сс* [с] за поданим зразком:

Write the letter Cc, use the example:

Зразок / Example:

С, с. С, с. С, с. С, с. С, с. ... .

Вправа 23 / Exercise 23

1. Послухайте вимову звука *е*, вимовіть його самі.

Listen the pronunciation of sound e, pronounce it.

2. Запишіть літеру *Ее* [е] за поданим зразком:

Write the letter Ee, use the example.

Зразок / Example:

Е, е. Е, е. Е, е. Е, е. Е, е. ... .

Вправа 24 / Exercise 24

Запишіть подане сполучення літер за зразком:

Write combination of letters, use the example:

Зразок / Example:

Сес, сес. Сес, сес. Сес, ...

Вправа 25 / Exercise 25

Запишіть подане сполучення літер за зразком:

Write combination of letters, use the example:

Зразок / Example:

Тра, тра. Тра, тра. Тра, ...

Вправа 26 / Exercise 26

1. Послухайте подані звукосполучення та слова, а потім повторіть.

Listen these sound combinations and words, repeat them.

2. Прочитайте їх.

Read them.

са – са – са – са – са	ра – ро – ре – рі – ра – ро – ре – рі
со – со – со – со – со	сес – тра – сес – тра
сі – сі – сі – сі – сі	се – стра – се – стра – се – стра
се – се – се – се – се	сестра – сестра – сестра
др – др – др – др – др	сестро – сестро – сестро

Вправа 27 / Exercise 27

Запишіть слово *сестра* за поданим зразком.

Write the word sister, use the example.

Зразок / Example:

Сестра, сестра. Сестра, сестра. ... .

Вправа 28 / Exercise 28

1. **Послухайте вимову звуків йа, вимовіть їх самі.**
Listen the pronunciation of sounds йа, pronounce them.
2. **Запишіть літеру Яя [я], що позначає звуки йа. Використайте зразок:**
Write the letter Яя which denotes sounds йа, use the example:

Зразок / Example:

Я, я. Я, я. Я, я. Я, я. Я, я. Я, я. Я, я. . . .

Вправа 29 / Exercise 29

1. **Послухайте вимову звука к, вимовіть його самі.**
Listen the pronunciation of sound к, pronounce it.
2. **Запишіть літеру Кк [ка] за поданим зразком:**
Write the letter Кк, use example:

Зразок / Example:

К, к. К, к. К, к. К, к. К, к. К, к. . . .

Вправа 30 / Exercise 30

- Запишіть літеру Ъь [знак м'якшення] за зразком:**
Write letter Ъь, use the example:

Зразок / Example:

Б, б. Б, б. Б, б. Б, б. Б, б. . . .

Вправа 31 / Exercise 31

Запишіть подане сполучення літер за зразком:

Write combination of letters, use the example:

Зразок / Example:

Дядь, дядь. Дядь, дядь. Дядь, ...

Вправа 32 / Exercise 32

Запишіть подане сполучення літер за зразком:

Write combination of letters, use the example:

Зразок / Example:

Ко, ко. Ко, ко. Ко, ...

Вправа 33 / Exercise 33

1. Послухайте подані звукосполучення та слова, а потім повторіть.

Listen these sound combinations and words, repeat them.

2. Прочитайте їх.

Read them.

ка – ка – ка – ка – ка

ко – ко – ко – ко – ко

яр – яр – ар – ар – ор – ор

ра – ра – ря – ря – ре – ре – ро – ро

да – да – до – до – до – де – де

дя – дя – ді – ді – де – де

ра – да – рада – рада

како – како – какао – какао

ке – ко – ка – кі – кя

дя – дь – дя – дь – дя

дядь – дядь – дядь

дядько – дядько – дядько

Вправа 34 / Exercise 34

Запишіть слово *дядько* за поданим зразком:

Write the word uncle, use the example:

Зразок / Example:

Дядько, дядько. Дядько, дядько. Дядько, ...

Вправа 35 / Exercise 35

Запишіть подане сполучення літер за зразком:

Write combination of letters, use the example:

Зразок / Example:

Тіт, тіт. Тіт, тіт. Тіт, ...

Вправа 36 / Exercise 36

1. Послухайте подані звукосполучення та слова, а потім повторіть.

Listen these sound combinations and words, repeat them.

2. Прочитайте їх.

Read them.

та – то – те – ті – тя
тіт – ка – тіт – ка – тіт – ка
тітка – тітка – тітка

дід – дід – дід
дядько – дядько – дядько
брат – сестра – брат

Вправа 37 / Exercise 37

Запишіть слово *тітка* за поданим зразком:

Write the word aunt, use the example:

Зразок / Example:

Тітка, тітка. Тітка, тітка. Тітка, ...

Вправа 38 / Exercise 38

Прочитайте слова українською та англійською мовами. Потім прикрийте ліву колонку і перекладіть українською мовою англійські слова. / Read the words in Ukrainian language

and in English. Cover the left column and translate English words into Ukrainian.

мама

тато

баба

дід

дядько

тітка

сестра

брат

mother

father

grandmother

grandfather

uncle

aunt

sister

brother

Домашнє завдання:
запишіть літери і нові
слова, які ви сьогодні
вивчили.

Home task: write letters
and new words you have
learned today.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

РУДАКОВА Тетяна Миколаївна

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА
ЛІТЕРАТУРНА МОВА
ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ**

**ФОНЕТИКА. ГРАФІКА.
МОРФОЛОГІЯ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
для студентів-іноземців

Частина 1

Художнє оформлення
та комп'ютерне верстування: *О. Л. Мумінова*

Підписано до друку 19.09.2019 р.
Формат 60 x 84 1 / 16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Обсяг 11,50 ум. др. арк., 3,87 обл.-вид. арк.
Наклад 300 прим. Зам. № 1824

Видавничий дім Дмитра Бураго
ФОП «Бураго Дмитро Сергійович»
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
ДК № 4558 від 05.06.2013 р.
04080, Україна, м. Київ-80, а / с 41
Тел. / факс: (044) 227-38-28, 227-38-48;
e-mail: info@burago.com.ua, site: www.burago.com.ua